

ח"י פסקי רב משה בעניני צדקות ומעשר כספים - שיעור 418**I. מעשר כספים - דאורייתא - דרבנן - או מנהג**

(א) **דאורייתא - עיין בתוספות (תענית ט.)** שהביא דרשת הספרי דעשר תעשר את "כל" תבואות זרעך אין לי אלא תבואה פרקמטיא וכל שאר רווחים מנין תלמוד לומר את "כל" תבואות זרעך שמייתור הלשון בתיבת "כל" אנו למדים לרבות פרקמטיא ושאר רווחים כ"כ ר' עובדיה מברטנורה (פאה ח - ח) דגמילת חסדים בממונו יש להן שיעור שיתן בכל פעם שתבא מצוה כזו לידו חמישית מן הריוח שבכנסיו וכ"כ השנות אליהו על המשנה (פאה ח - ח) דהלכה למשה מסיני הוא ובכתבו כתב דמי שיפחות מנתינת מעשר כספים עובר כל רגע על כמה לאוין ועשיין ושקול כאילו כופר בתורה הקדושה ח"ו

(ב) **דרבנן - עיין בשו"ת מהרי"ל (נ"ד)** שכתב דמעשר כספים דרבנן וכ"כ הברכי יוסף (י"ד רמ"ט) דודאי דמעשר כספים אינו בסוג מצות מעשר עני רק חיוב צדקה אמרו שיהיה מעשר מנכסיו והוא מדרבנן מתורת צדקה וכ"כ הערוך השלחן (י"ד רמ"ט - ח) מדרבנן הוא דאסמכנה אקרא דוכל אשר תתן לי עשר אעשרנו דמעשר מן התורה הוא רק בתבואה ולא לעניים אלא מעשר ראשון ללויים ומעשר שני נאכל בירושלים ורק אחת בג' שנים יש מעשר עני ועיין ברמב"ם (מתנות עניים פרק ו' וז')

(ג) **מנהג - עיין בב"ח (י"ד של"ח צסוף)** שכתב דמעשר כספים אינו לא מן התורה ולא מדרבנן וכ"כ השו"ת שבות יעקב (ז - פ - פ"ה) שדברי הספרי לא הובאו בש"ס וגם השו"ע (י"ד רמ"ט - ח) כתב שעל כל פנים לא ימנע אדם מלתת שלישיית השקל לשנה משמע שאין המעשר חובה מן הדין ועוד מעשר כספים יהיה חמור יותר ממעשר עני בתבואה ובפירות שאינו נוהג אלא בשנה שלישית וששית אלא ודאי שאין זה אפילו מדרבנן וכ"כ השו"ת חות יאיר (כ"ד) דעשר תעשר בשני מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן ולא אמרו על מעשר כספים ועיין ברמ"א (י"ד רנ"א - ג) דפרנסת עצמו קודמת לכל אדם ואינו חייב לתת צדקה עד שיהיה לו פרנסתו ואח"כ יקדים פרנסת אביו ואמו אם הם עניים וכ"כ המהר"ם מרוטנבורג (ט"ד) שהוא רק מנהג וע"ע בט"ז (י"ד של"ח - סקל"ז)

(ד) **הנפקא מינה** אם מעשר כספים רק דרבנן או מנהג יש מקום להקל במקום ספק או מחלוקת אם יש חיוב בדבר או בשעת הדחק גדול ועיין לקמן

II. פסקי רב משה פיינשטיין בענינינו

(א) **עיין באג"מ (י"ד ח - קמ"ה ד"ה והנה סרמנ"ס)** דמצות עשה ליתן צדקה חל רק אם היה הנותן משגת ידו דהוא תנאי בחיוב המצוה ולא שהוא מחויב ופטור משום אונס שאין לו כדי פרנסתו

(ב) **רש"אין האחין להפריש הצדקה שלהם עבור אח הצעיר** שרוצה ללמוד אחר החתונה אף עתה שעדיין לא נשא אם לפי דעתם צריכין להתחיל לאסוף בעד זה מהיום ורק החלק הגדול יהיה לו מ"מ חלק יתנו לשאר צדקות (אג"מ שס ד"ה וכ"כ)

(ג) **צדקה של יחיד** יכול ליתן לכל מי שירצה מאלו שרש"אין ליקח צדקה אף שאחר צריך יותר אבל על גבאי צדקה עליו נאמר דינים להקדים והקדימות לגבאי הם (כ) לפיקוח נפש (כ) ללימוד תורה (ג) להוצאות חולים (ד) לבנין בתי כנסיות (ה) צרכי עניים ויתומים (שו"ע י"ד רמ"ט - ט"ו - ט"ז) ועיין באג"מ (י"ד ח - קמ"ד)

ד) מי שלא רוצה לעבוד רק ללמוד מצד מצות צדקה ליכא ואין מחויבין ליתן לו אלא יש לו רשות למכור תחילה מה שיש לו ולהתפרנס מזה ואחר שיכלו מעות ההם יהיה רשאי אז ליקח צדקה דאז הוא ממש עני ואף כשהוא עצמו גרם לזה ואף שלא בשביל לימוד חייבין לפרנסו וגם לזבולון בעסק יששכר אין זה מצות צדקה (אג"מ י"ד ד - ל"ז - ג)

ה) הגרלה דנעשית ממוסד איזו צדקה אם רשאים לקנות כרטיסי הגרלה מכספי מעשר עיין באג"מ (ח"ס ד - ט"ו - ז) דאם הגרלה מכספי מעשר ויש לה קצבה להכרטיסים אינו נחשב לצדקה ואם לאו נחשב לצדקה ואבאר ואם הרויח יחזיר למעשר הדמים ששילם בעד כרטיס הגורל וגם המעשר שצריך ליתן מריוח זה לצדקה

ו) עדיף לקנות חלק בישיבה קיימת מלבנות מקום תורה חדש לזכר נשמת קרוביו (אג"מ י"ד ד - כ"ז - ט) דהלימוד מעכשיו עדיף

ז) עיר שאין שם ישיבה וגם אין שם מקוה הישיבה קודם (אג"מ י"ד ז - קט"ו)

ח) פעדעריישאן שנותנין הגבאים גם למוסדות הכופרים של הרעפארמער וקאנסערוואטיוון אסור ליתן להם אפילו פרוטה אחת וצריך להלחם כנגדם (אג"מ י"ד ח - קמ"ט)

ט) תקנת אושא שאל יבזבו יותר מחומש הוא איסור לפי הרמ"א (י"ד רמ"ט - ח) מהא דמר עוקבא (כתובות ס"ז): אם לא לחשש פיקוח נפש (אג"מ י"ד ח - קמ"ג ד"ה ודזנר חס)

י) אם מותר לפרנס בניו ובנותיו הגדולים ממצות מעשר ואפילו יש לו יכולת לפרנסם ממקום אחר עיין באג"מ (י"ד ח - קמ"ג) דכל זמן שאין דרך העולם שבנים כאלה ילכו להרויח ולפרנס עצמם חייב האב לזון אותם מדין מזונות אשתו וממילא אינו יכול לפרוע חובו ממצעו

יא) האינקאם טעקס שזה הוא מס מהריוח אין צריך לעשר עליהם משום דנחשב כלא מהריוח זה כלל (י"ד ח - קמ"ג)

יב) מתנה או ירושה צריך ליתן המעשר (סג) אמנם אם אביו או חותנו אומר שניתן רק בשביל שיהיה פנוי ללמוד אין לו רשות להבין או להתחן לחלק המעשר מהם ואף לא לצדקה ורק מהריוח (bank interest) יתן מעשר לצדקה (אג"מ י"ד ז - קי"ז)

יג) נוגע לרווח ממכירת הבית וכדומה - עיין באג"מ (י"ד ז - קי"ד) דאין להחשיב לריוח מה שבית שקנה לפני עשר שנים שהיה חמשים אלפים דאלר ועתה מכר אותו לששים אלפים אלא מה ששוה ששים אלפים דהיום נגד חמשים אלפים דמאז (inflation index)

יד) אם יכולין לשלם שכר לימוד לבנות ממצות מעשר - עיין באג"מ (י"ד ז - קי"ג) כל דבר שבחובה אינו רשאי לשלם מהמעשר וכ"ש לבנים בישיבה מ"מ לפי חשבון מעשר שלו ניכר שהוא מרויח פחות מכדי הוצאתו שמדינא פטור כי פרנסת עצמו קודם לכל אדם (רמ"א י"ד ח"א - ג)

טו) להקמת בנינים מפוארים לישיבות אפשר להתיר (ספר מעשר כספים צסוף)

טז) יהודים בבתי סוהר בארצות הברית נחשבים כשבוים ויש בו פדיון שבויים

יז) להשתמש בדמי מעשר לחנוך מקצועי של עניים היא המדרגה הגדולה

יח) מותר להשתמש בדמי מעשר לקנות ספרים למוסד והוצאת ספרים תורניים

י"ט) אלוני נשאון אב"א אורי ר' אלעזר ליפא ב"ר יעקב ארזבי ע"ה לא"א אורח' באשה רחל ב"ר גרשון חנוך העניך הכהן ע"ה